

III RIIGIKOGU

6. istungjärk. Protokoll nr. 160 (13).

1928.

III Riigikogu koosolek 22. mail 1928
kell 10.

Kokku on tulnud 90 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, välisminister **H. Rebane**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **A. Teetsov**, haridusminister **A. Möttus**, teedeminister **A. Kerem**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, põllutöominister **O. Köster**, kohtuminister **T. Kalbus**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Tempelmaksu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Eesti-Lõunaslaavia vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle lõpu-protokolli kinnitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

3. Eesti-Türgi vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle allakirjutamise protokolli kinnitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

4. Rahvusvahelise raudteedel kaubaveo ja rahvusvahelise raudteedel reisijate- ja багаašhiveo konventsioonide kinnitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Üheksanda rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastuvõetud meremeeste kodumaale tagasisaatmise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

6. Üldkomisjoni esitis veneaegiste pensioonärade toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seaduseelnõu kohta.

7. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

8. Tallinna pedagoogiumi seadus — hariduskomisjoni ettepanek.

9. Vahekohtu asjus tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

10. Laevasõiduameti likvideerimise seadus — III lugemisel.

11. Sõjaministeeriumile sundvõõrandatud maade kinnistamise korra seadus — III lugemisel.

12. Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

13. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

14. Välismaalastele kinnisvarade omandamise, valdamise ning kasutamise kitsendamise seadus — III lugemisel.

15. Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. a. ärahävitatud kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmise seadus — II lugemisel.

16. Maanteede seadus — II lugemisel.

17. Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seadus — II lugemisel.

18. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — II lugemisel.

19. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

20. Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**, pärast abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**, vahepeal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.15 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Ein-**
täiendamine. **bund:** Avan Riigikogu
koosoleku.

Päevakorda võetakse nähtava enamuslega: rkl. Oja' ettepanekul 1. punktiks komisjonide täiendavad valimised; redaktsiooni komisjoni liikme Gustavson'i ettepanekul 2. punktiks koolinõunikude tasude seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Teadaandmi- Sekretär **M. Juhkam:**
ne komisjoni- Riigikogu juhatause poolt on
desse antud antud komisjonidesse järg-
seaduseelnõude mised seaduseelnõud:
kohta.

1. Riigikogu kodukorra täiendamise seadus — kodukorra komisjoni.

2. Bensiinimaksu seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Riigi 1928./29. a. lisaclarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2 — eelarve-komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Nähtava enamusega valitakse: rahaasjanduse komisjoni rkl. H. Martinson'i asemele rkl. Veiss (tp); eelarve-komisjoni rkl. Pooli asemele rkl. Tammann (töer); maakomisjoni rkl. H. Martinson'i asemele rkl. Maurer (tp).

4. Koolinõunikude tasude seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**. Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega, kusjuures aruandja **O. Gustavson** redaktsiooni komisjoni muudatuste puhul § 6. kohta seletab järgmist: Viimase muudatuse põhjendamiseks loeb redaktsiooni komisjon vajalikuks seletada järgmist. Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud §6-da redaktsioon oli järgmine: „§6. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1928. a. Sest ajast kaotavad maksvuse: 1) Määruse maakonna- ja linnakoolinõunikude kohta (RT nr. 39/40 — 1920) §§ 5., 6. ja 7.; 2) Määrus Asutava Kogu Seadusandliku Delegatsiooni poolt 5. märtsil 1920. a. vastuvõetud määruse maakonna- ja linnakoolinõunikude kohta §§ 5., 6. ja 7. muutmiseks (RT nr. 118 — 1921); 3) Maakonna- ja linnakoolinõunikude määruse muutmise seadus (RT nr. 26 — 1923) ja 4) Koolinõunikude ja avalikkude koolide õpetajate ajutise palgalisa seadus (RT nr. 52 — 1927) koolinõunikude suhtes.“ Redaktsiooni komisjon leidis, et 1920. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. on muudetud 1921. a. sama määruse §§ 5., 6. ja 7-ga, millistega 1920. a. määrus asendatud. 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. on omakord jälle tühistatud maakonna- ja linnakoolinõunikude määruste muutmise seadusega, mis asendab §§ 5., 6. ja 7. 1921. a. redaktsioonis. Loomulikult ei saa maksvust kaotada need määrused, mis oma maksvuse on juba kaotanud. Järelikult jätkub küllalt sellest, kui käesolevas paragrahvis öelda, et kaotab maksvuse see seadus, mis kaks esimest seadust on asendanud, nimelt 1923. a. seadus. Sellepärast on asjatu kartus, nagu võiks redaktsiooni komisjoni poolt esitatud redaktsioon võimaldada tõlgitsemise 1920. a. ja 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. surnust ülestõusmiseks. Need on surnud ja jäävad surnuks.

5. Tempelmak-su seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**. Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

Juhataja **K. Einbund**: Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Kaarna' puudumisel jäävad vahele: Eesti-Lõunaslaavia vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle lõpuprotokollki kinnitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek ja Eesti-Türgi vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle allakirjutamise protokollki kinnitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

6. Rahvusvahelise raudteedel kaubaveo ja rahvusvahelise raudteedel reisijate- ja pagasiveo konventsioonide kinnitamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**: Raudteede ehitamisel läinud sajangul tekkinud vajadus ka rahvusvahelise ühenduse järele raudteedel, mis on ka korraldatud Berni konventsiooniga 1890. a. Sõjaajal on olukorrad muutunud. Üksikud liikmed on kõrvale jäänud ja selle järele on vajadus tekkinud seda uut konventsiooni ratifitseerida, mis algatuse saanud 1922. a. Konventsiooni on laiendatud peale kaubaveo pagasi- ja reisijateveole, kuna alg-, Berni, konventsioon 1890. aastast neid küsimusi ei käsitanud. Konventsionil 1923. aastal oli esindatud 25 riiki. Puudub Vene riik, kes kui võlglane oma makse ei olnud ära õiendanud. Selle konventsiooni lõplik allakirjutamine sündis diplomaatilisel konventsionil 23. oktoobril 1924. aastal, kus meie saadik sellele alla on kirjutanud. Konventsion toob enesega ka väikeseid kulusid kaasa, kuna iga osavõtja tasub proportsionaalselt oma teede pikkusele kaubaveo alal 1,4 kuldfranki kilomeetrilt ja reisijate- ja pagasiveo alal 0,8 kuldfranki. Tähen-datud kulud on keskbüroo ülalpidamiseks, kes lahendab raudteedel veo puhul tekkinud küsimusi. Selles konventsioonis on üles võetud määrused, samuti kui iga riigi raudteedel, mis aga laiemas ulatuses lahendavad küsimusi raudteede ühenduses rahvusvahelises läbikäimises.

Konventsioon kuulub iseenesest kinnitamisele, ratifitseerimisele, hiljemalt 1. oktoobriks 1928. aastaks. Seni on ratifitseerimata konventsioon Eesti, Leedu, Portugali ja Lõunaslaavia poolt, kuna andmed, mis välisministeeriumis olemas, näitavad, et mujal on see konventsioon ratifitseeritud.

Konventsiooni vastuvõtmine lahendab mitmeid küsimusi, mis seni on raskustega ühenduses olnud ka meie, Eesti, kohta. Sest nagu teada, vahakordade tõttu on meil Leedu ja Lätiga ühendus olemas, kuna Poolaga otsekohest ühendust ei ole, mis aga soovitatav oleks.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

7. Üheksanda rahvusvahelise töökongressi poolt vastuvõetud meremeeste kodumaale tagasisaatmise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **P. Järve**: Käesoleva konventsiooni kinnitamise seaduseelnõu on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt. Konventsiooni ise on vastu võetud üheksanda rahvusvahelise töökongressi poolt Genfis juunikuus 1926. Konventsioon tahab kindlustada kodumaale pääsemist neile meremeestele, kes olude sunnil pidanud maanduma võõra maa sadamates ja kes väga sagedasti raskesse seisukorda sattunud võõra maa olude ja ka rahu puuduse tõttu. Riigikogu poolt vastuvõetud Meremeeste seadusega on see küsimus suuremalt osalt lahendatud, ja sellepärast leiab Vabariigi Valitsus, et käesolev konventsioon tuleks ratifitseerida.

Sotsiaalkomisjoni nimel teen ettepaneku, konventsiooni kinnitamise seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

(Sekretäri kohale asub abisekretär **O. Liigand**.)

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Üldkomisjoni esitis veneaegiste pensionäride toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seaduseelnõu kohta.

Üldkomisjoni aruandja **M. Juhkam**: Eelnõu algataja rkl. Jõeääre ettepanekul otsustas Riigikogu anda eelnõu üldkomisjoni. Üldkomisjon aga leidis, et eelnõu puudutab sotsiaalala ja teeb sellepärast Riigikogule ettepaneku, anda seaduseelnõu sotsiaalkomisjoni.

Juhataja **K. Einbund**: Üldkomisjonilt on esitis: „Veneaegiste pensionäride toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seaduseelnõu (rkl. A. Jõeääre ettepanek — paljund. nr. 97/299 — 2. V 1928) anda sotsiaalkomisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

(Sekretäri kohale asub sekretär **M. Juhkam**.)

9. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **O. Tief**: Käesoleva seaduseelnõu on esitanud Vabariigi Valitsus sellepärast, et Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamisel on tekkinud tehnilised raskused. Tähtsam raskus seisab selles, et vastuvõetud seaduse järgi ei võeta omanduseõiguse tõendamiseks tarvilikul määral arvesse maakorralduse dokumente. Nende dokumentide arv on aga võrdlemisi suur. Selle asemel nõuab seadus paljude tunnistajate ülekuulamist iga maakoha suhtes. Tegelikult ei ole selle järgi erilist tarvidust neil kohtadel, kus maakorralduse tööd läbi viidud. Maakorralduse tööde andmed on paljudel kordadel küllaldased kinnistuse toimetuste nende peale rajamiseks. Neil põhjustel esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule käesoleva seaduseelnõu, mille järgi kinnistuseandmete kogumist lihtsustatakse. Üldkomisjon vaatas seaduseelnõu läbi ja võttis selle muutmata vastu. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

10. Tallinna pedagoogiumi seadus — I lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **L. Raudkepp**: Mitme aasta jooksul on ilmsiks tulnud, et meie koolid, õieti algkoolid ja täienduseklassid, mida on algkoolide juures kaks, vajavad kutseõpetajaid. Meil oskuslikke õpetajaid küll on, kuid neil ei ole alati pedagoogilist eelharidust, mille järgi vajadus on silmapaistvaks saanud. Haridusministeerium kavatses Tallinna pedagoogiumi seadusega ellu kutsuda niisuguse asutuse, kus võiksid saada täieliku oskuse õpetajad, kes pühenduvad ühele või teisele kutsealale. Tallinnas on õige palju kutsekoole, selles mõttes oleks sarnase pedagoogiumi asupaik Tallinnas kõige kohasem. Samuti on huvitatud sellest maal ja ka teistes linnades olevad kaheaastased täienduseklassid, kus lapsed võiksid saada kõiksuguseid kasulikke näpunäiteid, samuti oskuse kättenäitamist ja harjutamist neis oskustes, enne kui asuvad iseseisvalt tööle.

Komisjon leidis, et haridusministeeriumi vaade selles suunas on õigustatud. Pedagoog-

giumis oleks eriharul sel või teisel kujul, kui vajadus teatud harust on. Mõödub teatud haru vajadus, siis avatakse teine haru, nii et ühel ajal töötaksid kaks kuni kolm haru. Nende harude ülesannete hulgas on ka alg- ja täiendusekoolide õpetajate ettevalmistamine, et ka need, kes on lõpetanud gümnaasiumi kursuse, võiksid pühenduda õpetajatööle. Komisjon leidis, et seaduseelnõu on sarnasel kujul vastuvõetav. Seaduseelnõu on küll lühike — ta on raamiseadus, — kuid sellepärast ei tarvitseks sellele vastu vaielda, sest kõike ette näha ei saa. Käesoleva seaduse vastuvõtmisega jäävad haridusministeeriumil vabad käed olude reguleerimiseks. Ühes selle seaduseelnõuga läheb Tallinna õpetajate seminari redutseerimine edasi. Komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

11. Vahekohtu asjus tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

(Vaata tekst pr. nr. 159 (12), veerg 322—323.)

12. Laevasõidumeti likvideerimise seadus — III lugemisel.

(Vaata tekst pr. nr. 159 (12), veerg 323.)

13. Sõjamineeriumile sundvõõrandatud maade kinnistamise korra seadus — III lugemisel.

(Tekst III Rk. 6. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

14. Riigivaneema, ministrite ja riigikontro-

Üldkomisjoni aruandja **O. Tief**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Tupits**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **O. Gustavson**. Seaduseelnõu võe-

lõri tasude seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

(Vaata tekst pr. nr. 159 (12), veerg 325.)

15. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

(Vaata tekst pr. nr. 159 (12), veerg 325.)

16. Välismaalastele kinnisvarade omandamise, valdamise ning kasutamise kitsendamise seadus — III lugemisel.

(Vaata tekst pr. nr. 159 (12), veerg 326—327.)

17. Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. a. ärähävitatud kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmise seadus — II lugemisel.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. a. ärähävitatud kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmise seadus.

§ 1. Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. aastal ärähävitatud kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmiseks asutatakse Tallinna-Haapsalu rahukogu juures, asupaigaga Kuresaares, erikomisjon, kes koosneb esimehest ja kahest liikmest. Esimeheks on Kuresaare kinnistusejaoskonna ülem ja liikmed määrab kohtuminister.

§ 2. Komisjoni asjaajamine pannakse Kuresaare kinnistusejaoskonna kantselei peale.

takse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **O. Gustavson**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **O. Tief**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**.

Juhataja **K. Einbund**: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine. Selle korralduse vastu keegi ei ole.

§ 3. Kinnisvarade kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmine sünnib kirjalikul palvel, mille komisjonile võivad esitada kinnisvara pärisomanik (dominus directus), omaniku õigustega kasutaja (dominus utilis), samuti ka isik, kes kinnisvara omandanud lepingu põhjal ja kellel endiselt omanikult korroboreerimiseks nõusolek või kelle omanduseks kinnisvara tunnustatud kohtuotsuse põhjal.

§ 4. Kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmise palves tuleb tähendada:

1) paluja perekonna- ja eesnimi, ning elukoht;

2) kinnisvara nimetus, asukoht, kinnistuse ja järjekorranumber, kui nad teada, ning kinnisvara koosseisu kirjeldus;

3) paluja õigus selle kinnisvara peale ühes vastavate põhjendustega;

4) kinnisvara kaasomanikud, kui nad olemas, ja isikud, kelle kasuks selle kinnisvara peale on pandi- või mõni muu asiõigus või märkus kinnistatud.

Palvekirjale lisatakse juurde kõik algdokumendid, millega paluja oma õigusi tõendab, ja neist dokumentidest notariaalsed ärakirjad.

Notariaalseaduse §§ 340¹ ja 371 p. 2 ettenähtud maaplaanide esitamine ei ole sunduslik.

§ 5. Pärast kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmise palvekirja vastuvõtmist kutsub komisjoni esimees kuulutustega §§ 6. ja 7. ettenähtud korras asjasthuvitatud isikuid, kolme kuu jooksul kuulutuse päevast Riigi Teatajas arvates, komisjonile avaldama oma õigusi, mis neil selle kinnisvara peale on.

§ 6. Kutse kuulutuses peavad sisalduma:

1) paluja perekonna- ja eesnimi ja elukoht, samuti ka kinnisvara omaniku perekonna- ja eesnimi ja elukoht, kui paluja ei ole ise omanik;

2) palve sisu kokkuvõte;

3) kinnisvara koosseisu lühikene kirjeldus ja asukoht;

4) kinnisvara peal lasuvate õiguste ülesandmiseks määratud tähtaeg, ja

5) hoiatus, et õiguste mitteülesandmise tagajärjeks on nende kustumine.

§ 7. Kuulutus avaldatakse komisjoni esimehe poolt Riigi Teatajas ja kõigis kohalikkudes eestikeelsetes ajalehtedes, Kuresaare linnas asuvate kinnisvarade kohta peale selle kohalikus saksakeelses ajalehes.

Peale selle pannakse maalasuvate kinnisvarade kohta kuulutused välja vastavas valla-avalitsuses ja linnasuvate kohta — linnavalitsuses.

§ 8. Asjasthuvitatud isikute palved ja teadaanded, mis komisjonile esitatud pärast kuulutuse tähtaega, kuid enne asja otsustamist, loetakse õigel ajal esitatuks.

§ 9. Pärast kolme kuu möödumist, kuulutuse ilmumise päevast Riigi Teatajas arvates, määrab komisjoni esimees asja arutamisele komisjoni avalikul istungil, kuhu välja kutsutakse paluja ja tema poolt ülesantud teised asjasthuvitatud isikud või asutused, kelle asukoht komisjonile teada on, ja kutse kuulutuse peale ennast üles andnud teised asjasthuvitatud isikud.

§ 10. Kui esitatud dokumendid ei ole küllaldased kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmiseks või kui dokumendid puuduvad, võib komisjon huvitatud isikute palvel või omal algatusel määrata kinnisvara ülevaatamise kohapeal ja tunnistajate või ümbruseelanikkude ülekuulamise, mis toimetatakse kas komisjoni poolt terves koosseisus või üksikute liikmete kaudu komisjoni määramisel.

§ 11. Eelmises (10) paragrahvis tähendatud toimingud täidetakse Tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud korra järgi erandiga, et tunnistajaks ei või olla Tsiv. khp. sead. § 373 ettenähtud isikud ka siis, kui nende vastu tagandust asjaosaliste poolt avaldatud pole.

§ 12. Olenemata asjaosaliste poolt esitatud andmetest korjab komisjon ka iseseisvalt temale kättesaadavaid tõendus-, nõudes neid kohtu-, riigi-, omavalitsuse- ja eraasutustest, kes kõik kohustatud on tema nõudmist täitma. Ühtlasi teatab komisjon ka palujale, missugused tõendused puuduvad ja annab talle tarbekorral tunnistused välja nende tõenduste saamiseks riigiasutustest või kohtutest. Paluja kirjaliku palve peale on kohtu-, riigi- ja omavalitsuseasutused ja -ametnikud kohustatud kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmiseks tarvilikke andmeid andma ka ilma komisjoni tunnistuseta.

Eriti korjab komisjon andmeid maaseadusega riigi omanduseks võõrandatud maid kooravate hüpoteekarvõlgade kohta ja kannab need kinnistuseregistrisse ka niisugustel juhtumistel, kui võlausaldajad sellekohaste teadaannetega ei esine.

§ 13. Läbi vaadates kõik esitatud ja korjatud tõendused ja ära kuulates ilmunud asjaosaliste seletused avalikul istungil, komisjon otsustab, kas kinnisvara ja seda puutuvad tõestatud õigused kinnistada või sellekohased nõudmised tagasi lükata. Kinnistamise otsused peavad vastama Notariaalseaduse § 354. nõuetele.

Otsused teeb komisjon hälteenamusega.

§ 14. Vaidlused, mis tekivad kinnisvara omaniku ja isikute vahel, kellel on kinnisvara peale õigused, ei takista selle kinnisvara ja tema peale tõendatud õiguste kinnistamist, vaid kuuluvad kohtulikule lahendamisele.

§ 15. Pärast komisjoni otsust kinnisvara kinnistada, kustuvad asiõigused ja omanduseõigust kitsendavad märkused, mis olid komisjonile küll avaldatud, kuid tema poolt sisse kandmata jäeti, samuti ka need, mis jäid komisjonile teatamata, välja arvatud § 12. teises lõikes ettenähtud erand. Need asiõigused ja märkused võib pärast komisjoni otsust kinnistuse-registrisse kanda harilikus korras ja harilikus vanuse järjekorras.

§ 16. Juhtumisel, kui kinnisvara on kooratud mitme eesõigustatud laenuga, on riiklikul laenul vanuse järjekorras esimene koht, kuna muude laenude järjekorra määrab kindlaks nende endine kinnistamiseaeg.

§ 17. Asjatoimetus käesoleva seaduse piirides on vaba tempelmaksust, aktimaksust ja kantseleilõivust. Samuti on vabad maksudest ja lõivudest tunnistused, mis riigi- või omavalitsuseasutused kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmiseks välja annavad ja palvekirjad, mis neis asjus ametiasutustele esitatakse. Kuulutused avaldatakse Riigi Teatajas ja eralehtedes riigi kulul.

§ 18. Komisjoni otsus, millega kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmise palve tagasi on lükatud, teatatakse palujale tema elukoha järgi ühes edasikaebamise korra äratähendamisega, ja temal on õigus sarnase otsuse peale kaevata Tallinna-Haapsalu rahukogusse ühe kuu jooksul Notariaalseaduse §§ 365.—367. ettenähtud korras.

§ 19. Kui pärast otsuse tegemist selgub, et selles eksitus ette tulnud, on komisjon kohustatud ka ilma, et asjasthuvitatud oleksid esinenud sellekohase kaebusega, uue otsusega eksfust parandama. Enne uue otsuse tegemist tulevad ära kuulata komisjoni avalikul istungil paluja ja teiste asjasthuvitatud isikute seletused.

Uus otsus ei või aga riivata isikute huvisid, kelle õigused kinnistatud pärast esimese ja enne uue otsuse tegemist, välja arvatud juhtumised, kui nende isikute pahatahtlikkus kinnistuse avalduse esitamisel on kohtulik korras kindlaks tehtud.

§ 20. Komisjoni otsuse põhjal, millega kinnisvara kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmise palve on rahuldatud, kantakse kinnisvara kinnistuseregistrisse ja ärakiri algdokumendist, mille alusel komisjon oma otsuse tegi, antakse palujale tagasi pealkirjaga registrisse sissekandmise üle, kuna tema poolt esitatud algdokument, milles kinnistuseotsus tervikult ära tähendatud, kinnistuseraamatusse liidetakse. Juhtumisel aga, kus dokumentide puudusel kinnisvara registrisse kantakse tõenduste põhjal, mis § 10. alusel saadud, antakse palujale välja ärakiri komisjoni seadusejõusse astunud otsusest, kuna teine ärakiri samast otsusest kinnistuseraamatusse liidetakse.

§ 21. Kinnistusejaoskonna ülema otsused kinnistuseregistri jaluleseadmise üle, mis enne käesoleva seaduse jõusseastumist kohtuministeriumi poolt antud juhtnööride järgi tehtud, jäävad jõusse ega kuulu komisjoni ümberotsustamisele.

§ 22. Isikud, kellel on kinnisvara peale asiõigused ja omanduseõigust kitsendavad märkused, võivad nende üle kinnistusejaoskonnale teadaanded esitada ka enne kinnistuseraamatu ja -registri jaluleseadmise palve esitamist § 3. tähendatud isikute poolt. Seesuguste teadaannete jaoks peetakse kinnistusejaoskonnas eriline nimekiri, kuhu kantakse ka andmed nende asiõiguste ja märkuste kohta, mis tekivad kinnisvarade peale pärast käesoleva seaduse jõusseastumist, kuid enne nende kinnistamist.

§ 23. Teadaanded kinnisvarade peal lasuvate asiõiguste ja märkuste kohta (§ 22) võetakse komisjonis läbivaatamisele ja otsustamisele koos palvetega, mis komisjonile esitatud kinnisvara registrisse kandmise nõudmisega.

Teadaandjad asiõiguste ja märkuste kohta kutsutakse välja asja läbivaatamisele komisjoni avalikul istungil § 9. ettenähtud korras.

§ 24. Võla sissenõudmise pööramise korral kinnistuseregistrisse kandmata kinnisvara peale saadab kinnistusejaoskonna ülem kohtupristavile tema nõudmise peale vastava väljavõtte § 22. ettenähtud nimekirjast ja annab ühtlasi sissetulnud teadaanded selle kinnisvara peal lasuvate asiõiguste ja märkuste kohta komisjonile läbivaatamiseks ja otsustamiseks. Komisjon kutsub asjasthuvitatud isikud välja asja läbivaatamisele avalikul istungil ja otsustab, ilma omaniku omanduseõigust puutumata, kas asiõigusi ja märkusi tunnustada või neid kõrvaldada. Komisjoni otsuse peale võib kaevata § 18. ettenähtud korras. Pärast asiõigust või märkust tunnustava otsuse seadusejõusse astumist saadab komisjon sellest ärakirja kohtupristavile, kellele sellega võimalus avaneb kinnisvara müügil määramiseks enampakumise teel.

§ 25. Tarvilikud summad komisjoni tööde läbiviimiseks ja ta koosseisule tasu maksmiseks määratakse riigi eelarves.

Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu asub vahelejäädud päevakorra-punktide juurde.

18. Eesti-Lõuna- ja laevandusekonventsiooni ja selle lõpuprotokoll kinnitatakse. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **Chr. Kaarna**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen Riigikogule ettepaneku, Eesti-Lõuna- ja laevandusekonventsiooni ja selle lõpu-

mise seadus — protokollkiinnitamise seaduse vastu võtta. Lisan siia juurde, et ka väliskomisjon on selle kokkuleppe välispoliitilisest seisukohast rahaasjanduse komisjoni soovil läbi vaadanud ja heaks kiitnud. Tarvidusest Balkani riikidega lepingute sõlmimise teel lähemasse kaubanduslikku läbikäimisesse astuda hakati kõnelema juba ammu. Sealsetest turgedest on huvitatud meie tööstus, eriti tekstiiltööstus, mõni haru masinatööstusest, telefoniaparatuuride tööstus, samuti puu ümbertöötamise ja paberitööstus. Kuid tegelikke samme ei saadud varemalt astuda, sest meil puudusid Balkani riikides nii diplomaatilised kui ka konsulaaresindused. Sellega ongi seletatav, et seni on meil sõlmitud kaubaleping ainult Kreekaga.

Nüüd aga, mil diplomaatilised ühendused loodud, leiab majanduseringkondade tahe rahuldamisest. Peale käesoleva, Lõunaslaaviaga sõlmitud kaubalepingu kiinnitamise seaduse, on tänases päevakorras veel kaubaleping Türgiga, mis peavad kindlustama enamsoodustuse alused.

Mis puutub eriti Lõunaslaaviasse, siis tehti esimene ettepanek meie poolt temale 1926. aastal kohe pärast Eesti tunnustamist de jure Lõunaslaavia poolt. Asi venis mitmesugustel põhjustel, eriti aga selle tõttu, et Lõunaslaavia valitsuse poolt sooviti lepingut täiendada tollitariifide osaga. Esitati vastav kaupade nimestik, missugustele tollialandusi sooviti, ja pandi ühtlasi ette, saata Belgradi kaubalepingu sõlmimiseks delegatsioon, et seal läbirääkimisi lõpule viia.

Vabariigi Valitsus nimetaski käesoleva aasta jaanuarikuul eridelegatsiooni, millesse kuulusid meie saadik Varssavis härra Strandman ja välisministeeriumi lepingute büroo juhataja härra Mikvitz, kes kaubalepingu läbirääkimised Belgradis lõpule viis. See võimaldus võrdlemisi ruttu selle tõttu, et Lõunaslaavia loobus tollitariifiliste alanduste nõudmisest.

Nagu teada, on Lõunaslaavias maksvad kaks tollitariifi, nimelt — minimaal- ja maksimaaltariifid. Kuna meil selle riigiga kaubalepingut ei olnud, siis iseenesest mõista võis meie kaup sinna pääseda ainult maksimaal tollitariifide alusel. Nüüd, käesoleva lepingu sõlmimisel, hakkavad ka meie suhtes maksma minimaal tollitariifid. Koeffitsient seal on 8 ja 5.

Leping on sõlmitud enamsoodustuse alusel, kindlustades ainult teatud aladel meie varemni sõlmitud lepingute eeskujul rahvusliku käsitluse. Leping konstateerib kaubandusliku vabaduse põhimõtte maksvast mõlema riigi vahel. Selle kõrval esineb kohustus, mitte

takistada ega raskendada kaubandust mingisuguste sisse- või väljaveo keeludega. Samuti kindlustatakse lepinguga ümberkäimise alal kaubareisijatega ja kaubanduseagentidega enamsoodustust. Selle juures on eraldatud maksustamisest vabastamise küsimus, mille suhtes kolmandatele riikidele antud soodustused üle lähevad teisele lepinguosalisele ainult vastastikusel kindlustamisel.

Samuti pannakse maksma enamsoodustust laevade alal nii maksustamise suhtes kui ka laevadega ümberkäimise alal kummagi lepinguosalise sadamais. Eriti on käesolevas lepingus ette nähtud meie lepingutes järjekindlalt läbi viidud Balti ja Vene klauselid. Üldse peab ütlemä, et leping on täielikult sõlmitud põhimõtetal, mis meil seni püsivalt maksvad olnud meie kaubalepingute sõlmimisel. Sellega oleksid ka täide läinud nende meie kaubanduseringkondade soovid, kes, nagu juba alguses tähendasin, juba ammu sellest kõnelema hakkasid, et sõlmitaks kaubalepingud Balkani riikidega.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

19. Eesti-Türgi vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle allakirjutamise protokollkiinnitamise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **Chr. Kaarna:** Eesti-Türgi vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle allakirjutamise protokollkiinnitamise seaduse on rahaasjanduse komisjon läbi vaadanud ja tema nimel esitan seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks. Samuti

nagu eelminegi leping on ka see väliskomisjonis olnud seisukohavõtmiseks välispoliitiliselt seisukohalt ja selle poolt heaks kiidetud. Käesolev leping on sõlmitud üldjoontes samadel aladel ja välja minnes neist põhimõtetest, mis on läbi viidud meie teistes lepingutes, eriti ka eelmises, praegu I lugemisel vastuvõetud kaubalepingus Lõunaslaaviaga. Ta jaguneb kahte peaossa. Esimene osa käib asumise kohta. See osa määrab tavalikul viisil kummagi lepinguosalise kodanikkude õiguse teise territooriumile sissesõidu, sealviibimise ja asumise suhtes, kuid ilma et see milleski kitsendaks lepinguosaliste õigust keelata sisserändamist või sissesõitu või maksma panna väljasaatmise õigust.

Edasi pannakse maksma igasuguse varanduse omandamise, valdamise ja võõrandamise õigused. Kindlustatakse õigus — asuda igasugusele kaubanduslikule ja tööstuslikule tegevusele ning kutsetele samadel alustel, nagu see lubatud enamsoodustatud riigi kodanikkudele. Edasi nähakse lepingus ette vabastamine sõjaväeteenistusest ja igasugustest sundlaenudest. Sundvõõrandamise puhul tasumaksmise korra suhtes on ette nähtud selle alluvus kohalikkudele seadustele. Ka kohtunikkude kaitseküsimus on selle lepinguga lahendatud.

Lepingu teine osa käib kaubanduse ning laevanduse kohta. See kindlustab eeskätt enamsoodustuse põhimõtte kaupade sisse- ja väljaveo alal. On loomulik, et Eesti ainult siis võis asuda sarnase lapingu sõlmimisele, kui samas lepingus ette nähti, et Eestil jääb õigus loobuda lepingu tariifilisest osast niipea, kui seda peaks nõudma Eesti-Läti ühise tollitariifi maksmapanemine.

Kui asuda Türgile lubatud soodustuste vaatlusele, mis on erinimekirjas määratud, siis võib konstateerida, et kuuest juhtumisest on kolmes kindlustatud Türgile samad tollimäärad, mis Eestis enamsoodustatud riikidele juba lubatud, ja nimelt: rosinad — Kreeka —, tubak — Prantsusmaa — ja vaibad — Kreeka. Neis erinimekirjades on ette nähtud kaubad, mida meil enamsoodustuse alusel Türgimaale võib saata, nimelt toolipõhjad või -leenid, puuplaadid vineerimiseks, puuvillased kangad, tekstiilkaubad peale siidi, ja puhasvillane ning puuvillane lõim. Türgilt meile tulevate kaupade nimestikku on võetud rosinad, viigimarjad, pähkliid, tubak ja villased vaibad.

Rahaasjanduse komisjon arvas, et need soodustused, mis Türgi poolt meile antakse, peaksid võimaldama nimekirjades ettenähtud saadustele Türgis turgu, teisest küljest ei ole meil mingisugust hädaohtu karta nende ainete sisseveost, mis on ette nähtud erinimekirjades ja mis Türgist alandatud tollitariifide alustel Eestisse tulla võiksid.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalse vaheajata I ja II lugemise vahel.

20. Maanteede seadus — II lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **J. Sikkar**. §§ 19—20 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 19. Kuni § 16. ettenähtud klassiteede hulka kuuluvate kruusateede korrashoiu ja parandamise teedekapitali kanda võtmiseni teostatakse nende korrashoid ja parandamine ühes tarvilikkude III klassi teedel asuvate sildade ja truupide ehitamisega, mille avaused alla 3 meetri, naturaalkohustuse alusel.

Teede ülesõidukohad ja teede sillad üle raudtee ehitab ja hoiab korras raudteevalitsus, vastavalt raudteed läbistava maantee profiilide ja ehitustehnilistele nõuetele. Kõik teised teed ja sillad raudtee maa-ala piirkonnas jaama platsini ehitatakse ja parandatakse üldise korra järgi.

§ 20. Talve- ja jalgteed peavad korras maavalitsuse juhtnõu järgi kohalikud vallad.

Aruandja J. Sikkar (loeb):

§ 21. Teedekapitalide heaks antakse riigi poolt iga aasta toetust ja nimelt: maanteede olukorra tõstmiseks uute teede ehitamiseks kunstteede, sildade, truupide, teenäitajate ja kilomeetripostide j.n.e. korrashoiuks ning riigimetsade teekohustuse täitmiseks (§ 30) iga aasta vähemalt 2.500.000 krooni ja peale selle teede korrashoiu naturaalkohustuse kaotamiseks (§ 16) esimesel aastal käesoleva seaduse maksamahakkamisest arvates vähemalt 500.000 krooni, teisel aastal vähemalt 1.000.000 krooni, kolmandal aastal — 1.500.000 krooni, neljandal aastal — 2.000.000 krooni ja viiendal aastal — 2.500.000 krooni.

Kuni naturaalkohustuse lõplikult ärakaotamiseni § 16. ettenähtud teedel suurendatakse riigi toetust iga aasta sel määral, kui riigikassa seisukord ja sellekohastest maksudest sissetulevad summad seda võimaldavad.

Naturaalkohustuse ärakaotamiseks antavate summade jaotamisel maavalitsuste teedekapitalide vahel võetakse arvesse vastavates maades olevate teede pikkust igas liigis, rahva arvu ja võimaluse korral ka teede korrashoiu raskusi.

Riigimetsade teedekohustuse täitmiseks antavad summad jaotatakse maavalitsuste teedekapitalide vahel proportsionaalselt riigi metsadele langevatele maksuüksustele maa piirides.

Ülejäänud summadest määrab teedeminister osa teedeministeeriumi juures asuva teedekapitali heaks ja järelejäanud osa jagatakse maavalitsuste teedekapitalide vahel teedeministri korraldusel, arvesse võttes teede ehitamise, parandamise ja korrashoiu tarvidust ning raskust igas üksikus maa piiris.

Teedeministeeriumi teedekapitali arvel muuretatakse suuremad maantee ehitamise ja korrashoiu masinad ja abinõud ning antakse erakorralist toetust maa- ja linnavalitsustele; masinad ja tehnilised abinõud antakse omavalitsustele tasuta tarvitada.

Teedeminister **A. Kerem**: Teen ettepaneku, § 21. vastavad löiked järgmiselt redigeerida: I lõige. „§ 21. Maanteede olukorra tõstmiseks, uute teede, kunstteede, sildade, truupide, teenäitajate ja kilomeetripostide j.n.e. ehitamiseks ja korrashoiuks ning riigimetsade teekohustuse täitmiseks (§ 30) määratakse riigi eelarves teedekapitalide jaoks iga aasta vähemalt 2.500.000 krooni“ j.n.e. — nagu lõikes edasi on.

IV lõige. „Riigimetsade teedekohustuse täitmiseks tarviminevad summad kantakse üle maavalitsuste teedekapitalide arvele vastavalt § 30. ettenähtud riigimetsade kohustusele“.

VI. lõige. „Esijoones muretsetakse teedeministeeriumi teedekapitali arvel suuremad maantee ehitamise ja korrashoiu masinad ja abinõud, kaetakse käesoleva seaduse §§ 17. ja 18. ettenähtud kulud ning antakse“ j.n.e.

Need parandused on peaaesjalikult redaktsioonilised, et ära hoida mõnesuguseid arusaamatusi, mis eriti I lõikes tähendatud sõna „toetus“ võiks tuua, mille järgi arvata võiks, et selle paragrahvi järgi määratud summad tulevad lugeda puht toetuseks teedekapitalile, mille juures järgnevate paragrahvide alusel määratavad riigi kohustused veel eriti tasuda tulevad.

Vaheaeg kl. 12 — kl. 12.20 min.

J. Voiman (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Kui ma öieti härra teedeministri ettepanekust aru sain, see oli küll pikk ja selle tõttu ei saanud seda täpselt jälgida, siis tahab ta oma ettepanekuga § 21. lõikeid nii muuta, et riigikassast antakse eelarve korras teedekapitalile toetuseks maanteede olukorra tõstmiseks, uute teede ehitamiseks j.n.e igal aastal vähemalt 2.500.000 krooni. Praegumaks va korra järgi on ette nähtud, et teedekapital saab riigilt toetust, kuid teedeminister tahab oma ettepanekuga võtta neid summasid riigikassast eelarve korras. Kui sarnasel kujul ettepanek vastu võtta, siis on seda rohkem põhjust Vabariigi Valitsusele ette heita, et ta ei ole järjekindel oma ettepanekuga. Nimelt jagati täna Riigikogu liikmetele Riigikogu kodukorra täiendamise seadus, mis esitatud Vabariigi Valitsuse poolt, mille järgi ettepanekute tegemisel sarnaste muudatuste kohta eelnõudes, mis nende vastuvõtmisel tooksid riigile või omavalitsustele võrreldes eelnõuga suuremaid kulusid, tuleb ära näidata ka allikaid, kust tähendatud kulud võiks katta. Kui vaatame käesolevat seaduseelnõu sarnasel kujul, nagu selle Vabariigi Valitsus Riigikogule esitas, see on läinud aasta aprillikuul, siis näeme, et seal ei olnud

sarnaseid kulusid ette nähtud ega summasid määratud, millised tuleksid igal aastal riigi poolt teedekapitalile toetuseks maksta, vaid seal oli üldiselt öeldud, et antakse riigi poolt toetust. Selle tõttu võis arvata, et Vabariigi Valitsus annab nii palju toetust maanteede kapitali heaks, kui palju seda riigikassa iga aasta võimaldab anda. Komisjoni poolt vastuvõetud seaduseelnõust näeme aga, et kindel summa on määratud, kui palju igal aastal teatud otsustarbeks antakse. Tähendab, teatud suurendused ja muudatused on seaduseelnõus tehtud, ja need muudatused on õige laiaulatuslikud. Siinjuures tähendaksin veel kord sellele, et ei komisjonis ega Riigikogus Vabariigi Valitsus ei ole näidanud neid uusi tuluallikaid, kust saadakse need suured summad, mida igal aastal tahetakse maanteede peale teedekapitali heaks anda. Kui neid tuluallikaid ei ole näidatud, siis ei saa ka sugugi järjekindlaks lugeda Vabariigi Valitsuse ettepanekut Riigikogu kodukorra täiendamise suhtes. Ühelt poolt Vabariigi Valitsus tahab, et Riigikogus tehtavaid ettepanekuid, mis teatavad kohustused peale panevad niihästi riigile kui ka omavalitsustele, millega väljaminekuid suurendatakse ilma tuluallikate näitamata, peaks vastav komisjon kaaluma ja leidma tuluallikad nende katmiseks. Kuid teiselt poolt on härra teedeministrilt ettepanek § 21. kohta, mis näitab, kui palju tuleb lähemal ajal igal aastal kulutada maanteede peale, kuid ei näita tuluallikaid, kust need kulud peaksid kaetama.

Edasi räägitakse ka järgnevates paragrahvides uutest maksudest, mis tahetakse võtta maanteede seaduse põhjal. Need maksud on õige juhulikud, kuid siiski on neid terve rida ette nähtud. Samuti on räägitud ka bensiini- ja automaksust j.n.e. Sellejuures on rõhutatud, et neist maksudest sissetulekud lähevad teedekapitalile. Bensiinimaksu seaduseelnõu sain ma alles eile kätte ja ei ole saanud kahjuks vaadata, mil kujul ta on esitatud, nimelt kas lähevad need sissetulekud, mis selle eelnõu põhjal saadakse, teedekapitalile või lähevad nad riigikassasse. (Teedeminister **A. Kerem**: Tulude jaotamise seadust ei ole esitatud, selleks tuleb esitada eriseadus.) Need tulud lähevad maanteede olukorra parandamiseks teedekapitalile, kas vastavate maakondade teedekapitalile või üldteedekapitalile. Kui sarnasel kujul eelnõud esitatud, et niihästi bensiini- kui ka autodemaksust saadavad tulud lähevad teedekapitalile, siis selle tõttu suurenevad summad veelgi. Teedekapitali heaks ei lähe ainult need summad, mis ette nähtud § 21-ses, vaid pluss sellele veel need summad, mis saadakse vastavate eriseadustega. Tähendab, teede peale määrata-

vad kulud suurenevad. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui meie sarnase laiaulatusliku seaduseelnõu niisugusel kujul vastu võtame, nagu ta on omavalitsuse komisjoni poolt või teedeministri parandusega § 21-se kohta esitatud, siis peame arvestama sellega, et rahva maksukoormat tuleb tunduvalt suurendada ja tuleb veel arvestada sellega, et meie riigi kulude eelarvesse neid summasid niiviisi võtta ei saa, et meie tuleval ja järgnevatel aastatel kuni 5 miljonit krooni teeme uusi kulusid, ilma uusi makse peale panemata. Praeguse Riigikogu koosseisu juures ei saa uskuda, et meil eelarve arutamise puhul või eelarve kokkuseadmise juures meie Vabariigi Valitsuse poolt kulusid teiselt poolt nii palju vähendatakse, et kodanikkudele uusi makse ei tarvitseks peale panna. Ma saan aru, kui tahetakse kuskilt kulusid kärpida, siis võib seda teha nimelt seal, kus on määratud summasid ebaproduktiivsetele aladele. Meie rühma seisukohalt välja minnes oleks terve rida niisuguseid kulusid, milliseid võiks kärpida ja märksa vähendada. Aga ma ei usu, et sarnased ettepanekud, kuigi need meie poolt peaks tehtama riigi eelarve arutamise puhul, vastu võetaks. Ja sellepärast on selge, et kui kuskilt peaks kärbitama, siis just nimelt neilt aladelt, mida meie seisukohalt välja minnes kärpida ei võiks. Aga igatahes ka nende kärpimiste põhjal ei saa nii palju kokku hoida, et maanteede peale võiks niisuguseid summasid välja anda, — seega on selge, et kodanikkudele tuleb uusi makse peale panna.

Maal liikudes võib igal pool kuulda kurtmist, et rahva maksukoorem on liiga suur. See lasub kaudsete maksude näol meie rahval. Ja selge on, et kui uusi makse hakatakse võtma, siis just eeskätt tehakse seda kaudsete maksude näol. Kaudsed maksud lasuvad meie kehvamate kodanikkude õlgadel.

Kui nüüd ühelt poolt kaotatakse naturaalkohustus, siis sellega vähendatakse makse jõukamatelt ja pannakse kehvamate kodanikkude õlgadele. Meie rühma seisukohalt sarnast olukorda lubada ei või ja sellepärast ei saa meie pooldada naturaalkohustuse kaotamist sarnasel viisil. Teedeministri ettekandest omavalitsuse komisjonis selgus, et Rootsis, kus on naturaalkohustus kaotatud, ei ole seda tehtud sel viisil kui meil, vaid Rootsis on ta peajasjalikult pandud samade kihtide õlgadele, kes siamaani naturaalkohustust tegid. Meil tahetakse teisele teele asuda: võetakse naturaalkohustus nende kihtide õlgadelt, kes praegu seda teevad, ja veeretatakse teise kihi, meie kehvamate kodanikkude õlgadele. Kõigil neil põhjustel ei saa meie § 21., nagu ta esitati omavalitsuse komisjoni poolt, rahul olla, samuti ei saa nõus olla selle redaktsiooniga, mille esitas

härra teedeminister, see teeb asja halvemaks, kui omavalitsuse komisjoni ettepanekus on. Selles mõttes tuleks jääda algettepaneku juurde ja sellele seisukohale asuda, millisel seisukohal oli Vabariigi Valitsus siis, kui maanteede seadus välja töötati ja esitati. Tuletaksin siinjuures meelde, et härra Soots, kes praegu võitleb selle poolt, et I ja II klassi teede naturaalkohustuse kaotamise tähtaeg sisse võetakse, oli sel ajal valitsuses, kui maanteede seadus välja töötati, rääkimata tollest seaduseelnõust, mille omal ajal härra Ipsberg, olles teedeminister, Riigikogule esitas. Seal ei räägitud nii kaugele minevast ettepanekust kui praegu. Ka viimane härra Teemandi valitsus ei läinud nii kaugele, vaid § 21. oli redigeeritud sarnasel kujul, et riigikassa poolt antakse nii palju toetust naturaalkohustuse kaotamiseks ja uute maanteede ehitamiseks, kui palju riigikassal seda võimalik on anda. Mina arvan, et meie nii kaugele minna ei või, nagu käesolevas seaduseelnõus ette nähtud, ja sellepärast on minu ettepanek, § 21. esimene lõige kustutada ja asemele võtta järgmine lõige: „Teedekapitali heaks antakse riigi poolt iga aasta toetust.“ Edasi läheks teine, kolmas ja neljas lõige, nagu omavalitsuse komisjoni poolt esitatud. Minu ettepaneku põhimõte on sama, milline oli maanteede seaduse § 21. põhimõte siis, kui see Vabariigi Valitsuse poolt esitati.

21. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra määramine.

Abisekretär **J. Piiskar** (korra kohta): Riigikogu juhatause nimel panen ette, määrata Riigikogu järgmine koosolek täna kell 5 p. l. (Päevakord prot. nr. 161/14.)

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

22. Maanteede seadus — II lugemisel. (Punkt 20. järg.)

Teedeminister **A. Kerem**: Rkl. Voiman on vaieldud minu ettepaneku esimese lõike vastu selles mõttes, et rkl. Voiman aru saab, et sõnad „määratakse riigi eelarves“ võivad rohkem tähendada, kui sõnad „antakse riigi poolt“. Ja kuna komisjoni redaktsioonis oli ka „antakse riigi poolt“, ja kuna valitsus ei ole oma ettepanekuga mõelnud mingisuguseid summasid suurendada, siis muudan oma ettepanekut, võttes sõnade „määratakse riigi eelarves“ asemele sõnad „antakse riigi poolt“, et igasugust vaidlust kõrvaldada.

J. Soots (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Meie asjaajamine muutub õige kirjaks,

kui valitsus hakkab oma seisukohta iga tunni järele muutma. Omavalitsuse komisjonis ei vaieldud valitsuse esindaja selle teksti vastu, mis komisjoni poolt Riigikogusse tuli. Vahepeal tuli teedeminister uue ettepanekuga, aga nüüd juba jälle uuega. See on siis kolmas juba. Teedeministri esimene ettepanek ei olnud selge, kuid kui teedeminister tegi paranduse oma ettepanekus ja võeti sisse sõna, et need summad lähevad teedekapitali jaoks, siis oli see ettepanek selge ja meile vastuvõetav. Nüüd aga loobub teedeminister sellest parandusest jälle. Mis meie siis nüüd peame ütleva selle uue ettepaneku kohta, mis teedeministri poolt tehtud? Minu arvates on niisugune ettepanek juhuslik. Võiks tulla ikkagi ainult niisuguste ettepanekutega, mis on kas komisjonis läbi kaalutud, või jälle enne rühmadele teatavaks tehtud.

Niipalju kui mina aru saan, on meie rühma seisukohast niihästi üks kui teine teedeministri ettepanek vastuvõetav. Kumma poolt siis meie nüüd hääletame? Kui ühed hääletavad ühe ettepaneku poolt, teised aga teise poolt, siis võivad mõlemad läbi kukkuda. Meie ei saa niisuguse asjaajamise korraga rahul olla. Võib olla, et meie rühmakaaslased ei jaga minu arvamus, et mõlemad ettepanekud on vastuvõetavad, aga nüüd seda arutada on hilja ja võimata. (Põllutööminister O. Köster: Pidage üks väike nõupidamine ära, mis siis ikka.)

Aruandja **J. Sikkar** (lõpusõna): Oma-valitsuse komisjoni nimel teatan, et mina härra Voiman'i ettepanekuga ühineda ei saa sellepärast, et komisjon arutas ka seda küsimust ja seal leiti, et see seadus jääks ilma summade sissevõtmata ainult deklaratsiooniks. Et aga teede kordaseadmine kindlustatud oleks, sellepärast võeti summad sisse.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Poolt on 33 häält, vastu 16 häält, seega on teedeministri ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Voiman'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 21 vastu võetud ühes parandusega.

§ 22 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 22. Klassiteede hulka mittekuuluvate avalikkude teede (§ 4) ehitamine, parandamine ja korrashoid on nende kohuseks, kelle talundi, elamu või ettevõtte juurde nad viivad. Kui selle täitmiseks kohuslaste vahel kokkulepet

ei saavutata, siis jaotab selle kohustuse nende vahel kohalik vallavalitsus, arvesse võttes talundi, elamu või ettevõtte väärtust ning tulukust.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **M. Martna**.)

Aruandja **J. Sikkar** (loeb):

§ 23. Kilomeetripostide, teenäitajate ja muude märkide ning kaitsetõkete ülesseadmine I ja II klassi teedel on maa- ja linnavalitsustele sunduslik ja teostatakse maa piirides teedekapitali ja linna administratiiv-piiris linna arvel. Naturaalkohustuste alusel korraspeetavate valdade teosade vahemärkide ülesseadmine on valdadele kohuseks ja teostatakse nende arvel.

Tarvilikkude teenäitajate ja kaitsetõkete ülesseadmine III klassi teedel on valdadele kohustav, kuni nende teede korrashoiu teedekapitali kanda võtmiseni. Sellest tekivad kulud kaetakse valla eelarve summadest.

Kilomeetripostide ülesseadmist III klassi teedel, kuni nende teede korrashoiu teedekapitali kanda võtmiseni, võib valdadele sunduslikuks teha maavolikogu otsusega.

Teedeminister **A. Kerem**: Ma teen ettepaneku, § 23. esimeses lõikes kolmandas reas sõna „teedekapitali“ ette kirjutada sõna „maavalitsuse“, nii et § 23. algus kõlaks järgmiselt: „Kilomeetripostide, teenäitajate ja muude märkide ning kaitsetõkete ülesseadmine I ja II klassi teedel on maa- ja linnavalitsustele sunduslik ja teostatakse maakonna piirides maavalitsuse teedekapitali ja linna administratiiv-piiris linna arvel.“ Siis on selge, kes neid ülesandeid täidab.

Juhataja **M. Martna**: Aruandja ühineb selle parandusega, nii et see eraldi hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 23 ühes parandusega vastu võetud. (J. Voiman, stp: Härra Soots, Teie vaidlesite vastu, nüüd olete poolt, kuidas see tuleb?)

§§ 24—26 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 24. Teedel, mis maaomavalitsuste korraldusel naturaalkohustuste alusel korraspeetakse, määravad maavolikogud kindlaks teedeüksuste hindamise alused ja selle põhjal teedeüksuste arvu maa piirides. Teeüksuste hindamisel võetakse arvesse teede laius, teede aluspinna omadused ning naturaalkohustuste hulka

kuuluvad ja teedel olevad sillad, truubid ja võimaluse korral materjalide saamise raskus ning ka teised asjaolud, mis teede korrashoiu raskuse peale mõju avaldavad.

§ 25. Maavolikogu maavalitsuse ettepanekul määrab kindlaks keskmise teeüksuste arvu ühele maksuüksusele maakonnas selleks jagades maapiirides oleva teeüksuste summa kogu maa ja metsade maksuüksuste (puhtakasurublade, adrasajandikkude, obrokirublade, revisjonirublade, kõlbliku maa tiinude) summale. Saadud keskmise teeüksuste arvu, mis vastab ühele maksuüksusele, kasvatamise teel vastavale maksuüksuste arvule teeb kindlaks § 32. korras maavalitsuse teedekapitali arvel korraspeetava teeüksuste hulga ja eraldab selle üldisest teeüksuste summast. Ülejäänud osa teeüksusi jaotab ära maavolikogu valdade vahel võimalikult proportsionaalselt valdades olevatele põllumajanduslikult kasutatavate kinnisvarade maksuüksuste summale, välja arvatud § 32. alla käivad kinnisvarade maksuüksused.

Valdade teeosad tulevad võimalikult viimaste piirides või nende asukoha läheduses määrata.

Sillad ja truubid, mis valdade korraspidamisele kuuluvad, on selle valla korras pidada, kelle teosa piirkonda nad kuuluvad.

§ 26. Eelmises paragrahvis tähendatud proportsionaalse põhimõtte järgi ja maavolikogu poolt kindlaks määratud teeüksuse hindamise alusel jagab vallavolikogu vallale eraldatud teeosad üksikute naturaalkohuslaste vahel ära, välja jättes neid naturaalkohuslasi, kelle teeosad korras peetakse § 32. korras.

Naturaalkohuslastel on õigus vallavolikogu mitte õige jagamise otsuse peale kohalikule maavalitsusele kaevata.

Aruandja J. Sikkar (loeb):

§ 27. Teeüksuste arvu kindlaksmääramist ja teede jagamist valdade ja teekohuslaste vahel võib ette võtta mitte sagedamini kui iga 5 aasta tagant. Erilistel juhtumistel võib seda teha sagedamini, maa piirides teedeministri, valla piirides maavalitsuse nõusolekul.

Teede ümberjaotamisest annavad maavalitsused avalikult teada hiljemalt 6 kuud enne uut ümberjaotamist.

Juhustel, kui teeosad, mis seni naturaalkohustuse alusel korras hoiti, ümber ehitatakse kunstteedeks, siis viiakse naturaalkohustus vastavas kohas, kui võimalik pole kokkuleppe alusel uut teosa asemele anda, kuni teede uute ümberjagamiseni, käesoleva seaduse § 32. järgi rahalise kohustuse peale üle.

J. Soots (põl): Selle paragrahvi teine lõige räägib, et „teede ümberjaotamisest anna-

vad maavalitsused avalikult teada hiljemalt 6 kuud enne uut ümberjaotamist“. Sarnane aja määramine on täiesti otstarbekohane, kui teid jaotatakse valdade vahel, aga ta vallas, talude vahel jagamiseks oleks ülearune. Kui vallad ise tahavad oma talude vahel teid jagada, siis selleks ei ole sugugi 6 kuud tarvis ja sellepärast tuleks siin juurde lisada teises lõikes pärast sõnu „teede ümberjaotamisest“ sõnad „valdade vahel“.

Aruandja J. Sikkar (lõpusõna): Härra Soots'i ettepanekuga ei saa ma ühineda. Siin on mõeldud 6 kuud enne uut teede ümberjaotamist mitte ainult valdade vahel, siin on mõeldud ka üksikute naturaalkohuslaste vahel. Kuna ainult talvel veetakse kruusa välja, siis võib juhtuda, et kevadel enne teetegemist ühe kruus võib jääda teise teeosale, sellepärast on tarvis varem teada teede ümberjaotamisest, et segadust ette ei tule.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Poolt on 16, vastu 23 häält, seega on rkl. Soots'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 27 vastu võetud.

§ 28 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 28. Riigi metsad on kohustatud andma metsamaterjali kõigi avalikkude teede, sildade, truupide, parvede ja nende päralduste, kilomeetripistide, teenäitajate ning käsipuude jaoks ja muudeks teede ehitamisega ja korrashoidmisega ühenduses olevateks otstarveteks.

Materjalide hinna määrab kindlaks Vabariigi Valitsus ja lähema andmise korra määrab ära teedeminister kokkuleppel põllutöömistri-ga.

Aruandja J. Sikkar (loeb):

§ 29. Kivid, kruus, liiv, savi j.n.e. teede ja sildade ehituse- ja parandusetöödeks antakse tasuta lähemast riigi ja omavalitsuse maast, mis riigi või omavalitsuse valdamisel.

Ei leidu kive, kruusa, liiva, savi j.n.e. teede ehitamiseks ja korrashoiuks riigi või omavalitsuse maadelt, mis riigi või omavalitsuse valdamisel või on need maad liiga kaugel, siis avatakse tasu eest riigi või omavalitsuste maadel, mis ei ole nende valdamisel, või eramaadel kruusaaugud kivide, kruusa, liiva, savi j.n.e. võtmiseks maavalitsuse otsusega, milles ka tasusumma kindlaks määratakse. Juhtudel, kui kruusaaugude alla võõrandatud riigi- või omavalitsuse maa on riigi või omavalitsuse poolt

põlise pidamise alusel või õigusega välja antud, maksetakse võõrandamise tasu välja põlise pidamise alusel või õigusega valdajale. Kruusaaukude vabanemisel langeb nende all olev maa krundi külge, millest see võõrandatud, tasuta tagasi ja läheb krundikasutaja valdamisele.

Lähemad üldised määrused kruusaaukude avamise ja tarvitamise, samuti ka kivide, liiva, kruusa, savi j.n.e. võtmise kohta annab teedeminister kokkuleppel põllutööministriga.

J. Soots (põl): Selles paragrahvis on läbi viidud uus põhimõte, et peale kruusa ka kivid tulevad võtta kruusaaukudest, ehk olgu siis, kui neid on kuskilt lähedalt hinnata saada. Meie teame aga väga hästi, et kruusaaukudest ei ole sagedasti nii palju kiva saada kui tarvis, või nende vedu kaugelt kruusaugust läheb kallimaks kui lähedalt ostes. Et seda kitsendust ära hoida teen ettepaneku, § 29. teise lõike lõpus võtta sõnad „kui kunstteede ehitamise juures kruusaaukudest tarvilikul määral kivi ei saa, siis võib neid ka osta vabal kokkuleppel“. See küsimus oli ka komisjonis arutamisel, kuid komisjon leidis, et see on iseenestest arusaadav, et ostmise keelatud ei ole. Minu arvates aga, kui paragrahvi tekst niisuguseks jääb, osta ei saa. Siin on öeldud, et peab kruusaaukudest vedama või jälle mujalt, kuid tasuta. (Vahelhüüded.) Kui seaduses ostuluba pole ette nähtud, võib riigikontroll selle keelata. Sellepärast teengi vastava ettepaneku, et tarvilikul korral kiva ka osta võib.

Teedeminister A. Kerem: Sisuliselt käesolev paragrahv seda ei keela, et vabal kokkuleppel kiva osta ei võiks. Kui meie aga rkl. Soots'i ettepaneku vastu võtame, siis võib just paragrahvist nii aru saada, et ta vabal kokkuleppel ostu keelab, sel juhtumisel, kui kruusaugust kiva leidub. Meie teame aga, et mõnel pool on kruusaaugud 20 ja 30 kilomeetrit kaugel, ning kivide vedamine sealt läheb palju kallimaks, kui neid vabal kokkuleppel kuskilt lähedalt osta võiks. Kui aga Riigikogu tingimata tarvilikuks peab paragrahvis erilist vabaostu võimalust nimetada, siis ei võiks seda teha lõike lõpul, vaid tuleks võtta lõike keskel ja nimelt, pärast sõnu „milles ka tasusumma kindlaks määratakse“ järgmised sõnad „või ostetakse tarvisminev materjal vabal kokkuleppel“. See tähendab, et kui on võimalus saada lähedalt kiva ostuteel vabal kokkuleppel, siis ei saaks sundida neid tingimata kruusaugust tooma. Mina igatahes selle ettepaneku teen, kui Riigikogu tingimata tahab märkida, et vabal kokkuleppel osta võib.

Juhataja M. Martna: Teedeministrilt on järgmine ettepanek: § 29-das juurde lisada pärast sõnu „milles ka tasusumma kindlaks määratakse“ sõnad „või ostetakse tarvisminev materjal vabal kokkuleppel“.

J. Soots (põl), kohalt: Kuna teedeministri parandus sedasama sisaldab, mis minu ettepanek, siis võtan oma ettepaneku tagasi.

Aruandja J. Sikkar (lõpusõna): Pean tähendama, et käesoleva paragrahvi ei ole kitsendatud vabal kokkuleppel ostmist. Tunneb, et parandus ülearune on.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on teedeministri ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 29 ühes täiendusega vastu võetud.

Aruandja J. Sikkar (loeb):

§ 30. Tööstus- ja kaubanduslikud ettevõtted, riigi metsad ja muud varandused peale põllumajanduslikult kasutatavate maade (maad, hooned, mets) võtavad teetegemise kohustustest osa iga-aastase maksuga teedekapitali heaks.

Maksustamise kava kinnitab maavolikogude ettepanekul teedeminister kokkuleppel rahaministriga.

Maks võetakse nende varanduste pealt: kinnisvarade pealt § 25. tähendatud maksuüksuste alustel, kusjuures maksu suurus kindlaks määratakse nende kinnisvarade vastavate teeüksuste parandamise ja korrashoiu kulude kohaselt ja peale selle kaubandus- ja tööstusettevõtete suhtes nendelt nõuetava põhiarimaksu suuruses.

Kinnitatud kava alusel arvab maksu suuruse iga maksuobjekti kohta välja maavalitsus.

Teedeminister A. Kerem: Teen ettepaneku, sõna „teedekapitali“ ette kirjutada „maavalitsuse“. (Vahelhüüe: Mitmendas reas see on?) See on I lõike 4. reas.

Juhataja M. Martna: See on seesama ettepanek, mis enne juba vastu võeti, ja seda võiks lugeda redaktsiooniliseks paranduseks. (R. Penno, as: Ei ole, tuleb igakord hääletamisele.) Aruandja ühineb selle ettepanekuga, see eraldi hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 30 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Sikkar** (loeb):

§ 31. Maavolikogul on õigus võtta maksu maavalitsuse teedekapitali heaks isikutelt, kes muudest teede korrashoiu kohustustest vabad on, kuid isikumaksu alla kuuluvad. See maks ei või tõusta üle 5 krooni isiku pealt aastas.

Variant — § 31 välja jätta.

J. Voiman (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle paragrahvi arutamisel oivalitsuse komisjonis tekkisid pikemad vaidlused, ja ma ei saa märkimata jätta komisjoni esimehe Liigand'i mõtteavaldust läinud aasta lõpul, kui see paragrahv komisjonis II lugemisel arutamisel oli. Nimelt tähendas härra Liigand, et see paragrahv olevat pastlakandjate paragrahv ja isikumaks olla ka pastlakandjate maks. Kuid kahjuks, siiski seesama härra Liigand, kes II lugemisel sarnaselt iseloomustas isikumaksu, mis tahetakse võtta maanteede korrashoiuks, seesama härra Liigand III lugemisel tegi ettepaneku, paragrahv 31 uuesti sisse võtta. II lugemisel jäeti see paragrahv välja, ja isegi härra Soots hääletas selle poolt, et isikumaksu ei võiks maanteede korrashoiuks võtta. III lugemisel millegipärast oli tuul teiselt poolt puhuma hakanud ja siis talitati teistmoodi, kuid komisjonis ei saanud see tarvilikku enamust ja tuli Riigikogusse variandina.

Mis puutub selles paragrahvis nimetatud isikumaksu võtmisesse maanteede korrashoiu summade suurendamiseks, siis pean ütleva, et meie rühm kategooriliselt eitab seda paragrahvi. Ei saa loomulikult pidada, et maanteid korras pidada peaksid aitama need, kellel mingit varandust ei ole, kellel mingit tululikat peale oma palga ja tööjõu ei ole ja kes tihtipeale tööpuuduse all kannatavad. Juba § 21. arutamisel tähendasin, et ilmingimata lõviosa maanteede korrashoiu kuludest langeb kehvemate kodanikkude õlgadele sel teel, et need summad, mis riik annab maanteede korrashoiuks, ja mis ka edaspidi anda tahetakse, tulevad kaudsete maksude näol kehvatelt kodanikkudelt. Ja kui tahetakse veel erimaksu neile peale panna isikumaksu näol, siis minnakse igasugustest piiridest üle. Nii kaugele meie maanteede seaduse arutamisel minna ei tohiks, et meie ka „pastlakandjate“ maksu peale paneme. Ma juhiaksin Riigikogu tähelepanu sellele, et isikumaks ei puuduta mitte ainult „pastlakandjaid“, vaid ka neid naturaalkohuslasi, kes kuni naturaalkohustuse kaotamiseni maanteid naturaalkohustuse alusel korras peavad. Asunikud, samuti ka vanad taluperemehed, need, kelle nimel on kohad ja kes naturaalkohustust kannavad, need ei maksa, aga nende perekonnaliikmed peavad

maksma, rääkimata talusulasest, kes talupidaja juures teenib. Ja kui sulasel juhtub ka perekond olema, peab ta maksma ka iga perekonnaliikme pealt 5 krooni isikumaksu. Meie aga teame, kuidas isikumaksu võetakse, seda võetakse pea pealt, vaatamata sellele, et isikumaksu on võimalik jagada astmete viisi. (A. Tupits, põl: Aga kuidas on Antslas?) Seal on ta jagatud astmete viisi ja väga hästi. (Vahelhüüe paremalt poolt.) Inimeselt, kes maksta ei jõua, isikumaksu võtta ei saa. Vaestemajas elavatelt maksu ei võeta, ja kui Lasva vald nii kaugele on läinud, siis on ta halb vald, sarnaselt toimetada ei võiks. Selge on, et maksustatakse just „pastlakandjad“ eeskätt, ja kui siis hakatakse liigitama, siis väga võimalik, et peremehed tulevad ja ütlevad, et nad isegi naturaalkohustusi kannavad ja seega nende perekonnad isikumaksu maksta ei või. Neil on vallavolikogus enamused, nad võivad otsustada võtta ainult neilt, kes naturaalkohustust ei kannu, kuna nende perekondadele, kes naturaalkohustust kannavad, isikumaksu ei määrata. Ma kardan väga, et nii kaugele minnakse. (R. Penno, as: Miks teie pastlate vastu olete?) Mina ei ole sugugi pastlate vastu, vaid kannan ka ise suvel pastlaid heameelega.

Kõigil neil põhjustel ma pean tähendama, et kui tõepoolest maanteede seadus käesoleva istungjärgu ajal tahetakse vastu võtta ja maksma panna, siis peab arvestama sellega, et seda paragrahvi ei tohiks sisse võtta.

J. Soots (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Mina ei saa kuidagi viisi ühineda härra Voiman'i ettepanekuga, et see paragrahv maha kustutada. (J. Voiman, stp: Aga teisel lugemisel hääletasite...) Lubage, ma tulen ka selle juurde tagasi.

Need väited, mis härra Voiman ette tõi, ei ole minu arusaamise järgi küllalt kaaluvad. (J. Voiman, stp: Arusaamised on mitmesugused.) Meie teame, et kehvemad isikud on isikumaksust vabastatud. Siin öeldi, et isegi 50% on vabastatud. (J. Voiman, stp: Veel rohkem on vabastatud.) No jah, siis on ju õige, et kehvad inimesed ei maksa seda maksu. Samuti ei saa ka öelda, et kaudsed maksud lasuvad vaestel inimestel. Minu arvates vaene inimene ei kannu siidiriideid ja ei joo ka välismaa veini, ja sellepärast võib öelda, et need maksud lasuvad rikastel inimestel.

Mis puutub sellesse, kuidas mina hääletasin, siis lubage mul seda lugu meelde tuletada. Härra Voiman ja teised vaidlesid selle maksu suuruse vastu tähendades, et see maks võiks olla kõige rohkem 2 krooni, see on 200 marka.

(J. Voiman, stp: Seda me kunagi ei teinud.) Vaadake need protokollid läbi, siis näete.

Ja muidugi, mina kalkuleerisin siis ja arvasin, et mis sellest 200 margast ikka saab. Ja kui selle hoopis maha hääletame, siis peavad sotsialistid tunnustama, et kehvem rahvas midagi ei maksa nende teede heaks ja et siis ka nende esindajal huvi pole maanteede seaduse vastu.

Sellepärast hääletasin mina, et kustutatagu siis see 200 marka maha ja pidagu siis ka maanteede seaduse juures suu. Nii hääletasin ma siis selle maha. Aga enne kolmandat lugemist selgus, et sotsialistid siiski seaduse vastu on. (O. Gustavson stp: Hoidku jumal niisugust kapralit!) Noh, Teie veel kapraliks pole saanud, ja tuleb veel palju õppida, enne kui selleks saate, ja kes teab, kas üldse veel saate. Sellepärast hääletasin mina, et kui mehed teed kasutavad ja selle seadust arutavad, et las nad siis maksavad ka, seda enam, et norm tõsteti 5 krooni peale, ja sellest võib ikka midagi koguda.

J. Sikkar (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev ettepanek on üldse raske sellepärast sisse võtta, et selles ei ole küllalt selgelt märgitud, kes lõpuks isikumaksu maksuma peaks. Käesolevas paragrahvis on öeldud, et võib neilt isikuilt maksu võtta, kes muudest teede korrashoiu kohustustest vabad on. Aga kui näiteks talus peremees teeb teed, kas siis peab perenaine maksu maksuma või mitte? Samuti võiks küsida parandajate kohta, kas kõik pändajad on teedetegemise maksust vabad? Selles mõttes, nagu juba tähendasin, ei ole käesolev paragrahv küllalt selge.

Peale selle on veel teisi põhjusi olemas. Kõigepealt ei ole isikumaksu sissevõtmine riigi majanduspoliitiliselt seisukohalt välja minnes kohane. Meie oleme eelarve juures töötatöölise küsimuse lahendamise puhul alati rääkinud sellest, et rahvast tuleks juhtida maale. Nüüd aga tahame maksu peale panna ja maaleminemise võimatuks teha. Kui vaatame üldist olukorda maal, siis võib öelda, et kui sulane maksab 1.000 marka, tema naine 500 marka, ja kui kummalegi veel 500 marka juurde lisada, siis teeme seisukorra maal tõesti nii raskeks, et sinna raske asuda. Mina pooldaksin isikumaksu sarnasena, kui see pannakse peale inimestele, et neid linnast välja ajada. Lõpuks ei kujune isikumaks õiglaseks, sest naturaalkohustus kaob selle seaduse järgi, ja siis maksavad talud hingedelt, aga meie teame, et harilikult väiksed talud ja popsikohad on palju perekamad kui suured talud. Näiteks Vil-

jandimaal, kus on tihtipeale mõni üksik vana-poiss talus, maksaks 500 marka või mitte sugugi, kuna väiksed talud maksaksid palju rohkem. Sellepärast hääletab meie rühm isikumaksu vastu.

J. Voiman (stp) (fakt. märk.): Faktilise märkusena pean tähendama härra Soots'i ütelse peale, et sotsialistid olevat omavalitsuse komisjonis hääletanud isikumaksu võtmise poolt 2 krooni suuruses teedekapitali heaks, sotsialistid ei ole kuskil komisjonis sarnase ettepaneku poolt hääletanud, ega ka sarnast ettepanekut teinud.

L. Johanson (stp): Härra kindral Soots lubas II lugemisel hääletada isikumaksu poolt. Härra Soots võib seda ju teha, aga mõistlik see tema poolt ei ole. Isikumaks on meil maksuma pandud omal ajal Riigikogu poolt, ja juba tol ajal näidati, et see on kõige õiglustum maks, see on õieti maks vaesuselt. Põllumeeste kogude poolt põhjendati seda sellega, et on tarvis maksustada ka neid, kes tulumaksu alla ei käi, see tähendab — valla-vaeseid ja teisi kõige äärmisemaid vaeseid. Juba tol ajal leiti, et see maks on vaesusemaks. Kui lähemalt vaadata, kuidas seda maksu võetakse, siis näeme, et paljudes valdades võetakse isikumaksu jõukalt peremehelt sama palju kui sulaselt ja jõukalt parenaiselt sama palju kui teenijatüdrukult ja popsinaiselt. Ainult üksikutes valdades tehakse vahet. See maks ei ole väike: mehe ja naise kohta 1.500—2.000 marka. Kui teie selle juurde panete 1.000 marka, see tähendab mehe ja naise eest kummaltki 500 marka, ja kui veel teiste isikute maks juurde arvata, — siin seaduses ei ole öeldud, kas lapsed käivad isikumaksu alla või ei käi... (Vahelhüüe paremalt poolt: On öeldud.) Kus siin on öeldud? Siin on öeldud: „...isikutelt, kes isikumaksu alla kuuluvad“. Siin ei ole aga öeldud, missuguse seaduse järgi isikumaksu alla kuuluvad. Peaks ära tähendama, missuguse seaduse järgi kuuluvad isikumaksu alla. Siin võib ka teistelt perekonnaliikmetelt maksu võtta.

Isikumaks, nagu ta valdades on, on meie riigile häbiasjaks. Meil tuleks selle peale mõelda, kuidas isikumaksu kaotada. Mina arvan, et sügisel tuleks see küsimus üles võtta ja isikumaks kõrvaldada ka maal. See maks ei tohi meil püsima jääda.

Mis puutub härra Soots'i poolt ettetoodud väidetes kaudsete maksude kohta, kõneldes ainult välismaa veinidest, mida ta vist oma igapäevases elus tarvitab, siis ei ole need õiged. Tollid lasuvad ka I järgu tarbeasjadel ja tarbeainetel ja seega langevad vaesematele kihti-

dele. Ka tikumaks langeb enam-vähem vaesematele. (Vahelhüüe paremalt poolt: Kas Teie ei tarvita tikke?)

Kui ka siidilt, sametilt ja veinidelt maksakse tolle, siis ei ole sellega veel öeldud, et kaudsed maksud ei lasu oma terve jõuga kehvematel kihtidel. Tarvitusel on kaudsed maksud just kui maksustamise viis selleks, et maksud lasuksid vaesematel kihtidel.

Teie olete huvitatud sellest, et see seadus vastu võetakse veel enne pühi. Viige aga see isikumaks selles seaduses läbi, siis näete, et teie kihutate rahva maal selle vastu üles. Võtke see isikumaks vastu ja vaadake, mis siis sünnib. Teie ei võta seda seadust siis enne pühi vastu.

O. Gustavson (stp): Põllumeeste kogud on juba ükskord maanteede seaduse tagasi lükanud — 1925. aastal. Siis oli nende deviis: kõik või mitte midagi!

Kui jälgida kogupõllumeeste kõnesid, samuti nende poolt tehtud ettepanekuid, siis paistab taas, — et härrad põllumehed ka nüüd tüüriivad sinna poole, et maanteede seadusest asja ei saaks. Neile ei ole tähtis naturaalkohustus ise, vaid tähtis on see, et valimiste puhul saaks teha demagoogiat: nemad ainuüksi kaitsevad neid vaeseid naturaalkohustuste kandjaid. Härrad põllumehed kardavad, kui maanteede seadus vastu võetakse, siis kaob neil sellega demagoogia tegemise võimalus. Et seda võimalust säilitada, maksu mis maksab, on kogude uus juhatus peale paleerevolutsiooni otsustanud ajada nüüdki nurja maanteede seaduse vastuvõtmise. Teisiti ei saa seletada härra Soots'i tänast esinemist — isikumaks tuleb maanteede seadusega maksuma panna. Isikumaks on meil tuntud juba Vene ajast. Siis nimetati see hingemaksuks või pearahaks. Vene riik just erineski sellega teistest riikidest, et ta oli ainuke riik, kus säärane ülekohtune maks püsis. Härra Tamm on kandnud ette õpetuseks sotsialistidele terve rea väljavõtteid Karl Kautsky ja sotsialistide teoretikute töist. Ma oleksin härra Tammele väga tänulik, kui ta osutaks ainsagi kodanliku rahaasjanduse tundja, kes julgeks tänapäev soovitada isikumaksu. Need ajad on Lääne-Euroopas ammugi möödas. Isegi need härrad, kes muidu igal tingimusel selle poolt, et maksud tuleksid veeretada kehvemate kanda, ei julge tulla — isikumaksuga. Härrad põllumehed teeksid õieti, kui nad härra Tamme paluksid neid tutvustada, kuidas Lääne-Euroopas kodanliku ilmavaatega mehed sarnastele küsimustele vaatavad. See oleks kahtlemata väga suureks kasuks põllumeeste kogude rühma nii mõnelegi uuestitõusnud suurusele.

Mis on isikumaks? See on maks nina pealt. Härra Soots ütleb, see olla kõige õiglasem maks, mis tabavat kõiki ühtlaselt. Nähtavasti mõistab ta õigluse all seda, et tema ise poissmees on ja sellepärast ette teab, et tema käest rohkem ei saa kui 500 marka. Eriti härra Soots'i südametunnistus peaks hakkama tõrkuma, kui tema, kellel mõisasüda rendita käes, maksab maanteede heaks sama palju isikumaksu, kui mõni endine mõisatöeline, kelle koha suurus kõigest 1 või 1½ vakamaad. Kui härra Soots arvab, et pops peab maksuma sama palju isikumaksu kui kindral, kellel suur koht käes, siis ei ole tal õiglusest aimugi.

Härrad põllumehed on teinud niihästi „Kajas“ kui ka maal „ropakandaali“, on teinud demagoogiat neis valdades, kus nende mehed enamuses, et isikumaksu liigitamine hoopis ära jäetaks. Olgu ta mees või naine, rikas või vaene, isikumaks olgu ühtlane. (V. Vessart, põl: Isik on ikka isik.) Nende arvates on isik see, kel nina peas. Muudkui vääna aga sellele maks peale, küsimata sellest, kelle peas see nina juhtub olema. (Vahelhüüe paremalt poolt: Ega ninamaksu ei ole.) Kehvad inimesed, kel mingit sissetulekut ei ole, kes puupaljad, maksu 2.000 marka ja mõnes kohas isegi 2.500 marka isikumaksu. (R. Vreeman, põl: Varandusemaks on ka.) Oleks üldse parem, kui Teie varandusemaksust ei räägiks, see on tänapäevani nii väike, et sellest viisakam oleks vait olla. Isikumaksu ettepanek on kuuldavasti tulnud rahvaerakonna, nõnda siis härra Riigivanema enda rühma ridadest. Siinamaale ei ole valitsus ei teedeministri ega mõne teise ministri suu läbi öelnud, kuidas ta isikumaksu suhtub. Ma arvan aga, et valitsus oma seisukoha avaldama peab, kui ta on huvitatud sellest, et maanteede seadus peaks enne Riigikogu käesoleva istungjärgu lõppu vastu võetama. Kui aga Vabariigi Valitsus peaks asuma rkl. Liigand'iga ühele seisukohale, — isikumaks tuleb sisse seada, — siis on päris kindel, et maanteede seadusest käesoleval istungjärgul asja ei saa. Sotsialistlik rühm saab tegema kõik, et selle seaduse arutamist Riigikogus nii kaua saboteerida, kuni põllumeeste rühm sellest oma nõudest on sunnitud loobuma. (Vahelhüüe paremalt poolt: No ei loobu! — Keskel: See on vesi nende veskile.)

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Ma lubaksin endale mõne sõna isikumaksu kohta tähendada, millest härrad Johanson ja Gustavson väga kurjalt kõnelesid. Toodi ette, et vallad panevad taluperemehe, perenaise, sulase ja tüdrukü ühesuurust isikumaksu maksuma. Õige, nad maksavad isiku-

maksu ühesuguses suurus. Peale selle peab aga taluperemees veel varanduse- ja mitmesuguseid muid makse maksma, mida sulane ja tüdruk ei maksa. Selles seisab see küsimus. (B. Eilman, stp: Sulane maksab tulumaksu, aga peremees on sellest vaba.) Ei ole taluperemehi, kes oleksid tulumaksust vabad. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Miks ei ole?) Tal on peale selle maamaksud maksta. (Vahelhüüe pahemalt poolt: See on teine asi!) Teie ütlete, et kui maamaksust jutt, siis on see teine asi, aga kui Teie maksate isikumaksu, siis ma ütlen ka, et see on teine asi! Meil on terve maksukoorem kõne all, aga mitte, et meie isikumaksuga kui niisugusega arvestame ja teised maksud jätame arvesse võtmata. Tulevad arvesse võtta kõik maksud. Tuleb ka teedetegemisekohustus arvesse võtta... (Vahelhüüe pahemalt poolt: Sulane tegi teed!) Sulane tegi teed, selle eest sai peremehelt palga, ilma palgata ei ole sulane ühe jalapöia täit teed teinud. (L. Johanson, stp: Sulane käib jala ja peab nüüd teed välja ostma.) Kui üheõigluselusest teedetegemise kohustuses kõneleme, siis tuleb silmas pidada ka seda, kes maanteed ka tarvitab. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Peremees sõidab auto ja traktoriga. — J. Vain, stp: Teie sõidate traktoriga Kullamaale.) Mina ei sõida Kullamaale traktoriga, selleks on teised liikumiseabinõud. Ja Teie ei tea üldse, härra Vain, kus see Kullamaa on, mis Teie sellest kõnelete.

Kui põllumehed on kõnelenud selle poolt, et iga isik peaks teede heaks maksma, siis see teile ei kõlba. Kui suur siis see maks on? See on keskmiselt ühe päeva palk. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Missugune sulane saab 500 marka päevas?) Mina räägin läbistikkü võttes tööpalkadest. Siis tähendati selle peale sotsialistide poolt, iseäranis rääkis sellest härra Gustavson, et näidake, kus Lääne-Euroopas on midagi sarnast. Minu teada on Prantsusemaal teedetegemise maks. (L. Johanson, stp: Seal on omad alused.) Siin on ka omad alused. See maks läheb teedekapitali. Aga teie kõnelete siin, et see maks ei kõlba. Nii langeb sotsialistide väide ära. Kui sotsialistid, nagu mina aru olen saanud ja nagu see ka II lugemisel § 16. juures selgus, pooldavad naturaalkohustuse allesjätmist, see tähendab, et sotsialistid on arvamisel, et see väikepõllupidaja peab teed edasi tegema, ja see väikepõllupidaja, kelle sissetulekud sagedasti palju väiksemad kui sulasel, see peab teed tegema, ja sulane, kelle sissetulekud võrdlemisi suuremad, see ei kannata teedetegemise kohustust. Nii-

sugune vahekord ei ole õiglane. Sellepärast õigluse põhimõtte seisukohast — kui kodanikudel on kõik kodanikuõigused, siis peavad nad ka kandma kodaniku kohustusi, ja üks kohustus on just teedetegemise kohustus, mida kõik kandma peavad.

Kui teile ei meeldi rahamaksmine, siis olge lahked, võtke niisugune paragrahv seadusesse, mis kohustab iga maatainimest üks päev aastas teel tegema tööd palgata. Mina lähen hobusega kruusa vedama ja teie tulge kruusa peale tõstma ja ajage maanteel rööpad tasaseks. Teeme koos teed ja ütleme: oleme rääkinud, jääb sellega. Aga praegune vahekord ei ole õiglane. Selles seisabki see vahe. Siin ei maksa ägedasti põllumeeste kogude peale tormi joosta ja öelda: vaadake, mis nad kõik ei taha! Siin ei ole muud, kui riigi kodanikkude kohustuste õiglasest jagamisest jutt. Sellepärast on meie ettepanek täiesti arusaadav ja peaks vastuvõetav olema ka sotsialistidele.

Mis nüüd puutub sellesse, et sotsialistid ette teatavad, et hakkavad saboteerima, seadus jääb vastu võtmata j.n.e., siis võite seda kõike teha, kui arvate, et see riigi- ja rahvamajanduse seisukohalt kasulik on. Olge head, laske lahti! Teil on selleks võimalused olemas. Ega meie sellepärast saa kodanikkude kohustusi riigi vastu ära jätta, mis iga kodanik tingimata täitma peab. (L. Johanson, stp: Tooge kaitseliit siia, aga vastu ei võta.) Kui kaitseliidust tahate rääkida, siis räägime sellest teinekord.

Mis puutub härra Gustavson'i võrdlusesse kindral Soots'ist ja ta lähemast naabrist, siis ei ole see võrdlus õige. Nad mõlemad kannavad teekohustusi, teeb teed kindral Soots ja teeb ka teed ta naaber väikepõllupidaja. Aga kes sellest välja jäänud, see on sulane, kes teedekohustust ei kannata. (Hulgalisel vahelhüüded.) Mina pakkusin ükskord oma talu teie parteijuhile härra Martna'le selle tingimusega, et ta talu ise peab pidama. Härra Martna ei võtnud mu pakkumist vastu. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Sel ajal oleksin kinkinud, kuid nüüd enam ei kingi. (J. Voiman, stp: Pakkuge mulle ka.) Seekord ei tahtnud talu vastu võtta, nüüd olete nähtavasti arusaamisele jõudnud, et ka talu pidada võib.

Mina arvan, et Riigikogu peaks selle paragrahvi vastu võtma, et kõik kodanikud teedekohustusi kannaksid, aga mitte nii, et üks osa peab seda kohustust kandma, teine ei tea sellest midagi. See ei ole meie maale mingisuguseks häbiks, vaid see tuleb ka mujal maadel ette, nagu ma näiteks Prantsusemaad ette tõin. (L. Johanson, stp: See ei ole

häbi, see on kõlvatus.) Niisugune maks on ka teistel maadel olemas ja sellepärast võib Riigikogu selle paragrahvi vastu võtta. (L. Johanson, stp: See on hullem kui orjus.)

A. Oinas (stp): Mina, lugupeetud Riigikogu liikmed, lähen lahku mõnest oma rühmaseltsilisest selles mõttes, et ei näe ette ei politseid ega kaitseliidu siiatoomise võimalust ega ka sotsialistliku rühma obstruktsiooni vajadust. Olen kindel, et Eesti Riigikogul leidub niivõrt rohkelt arusaamist demokraatlikust korrast, et ta isikumaksu vastu ei võta, vaatamata, et sellele siin sooje toetajaid leidub põllumeeste ridadest. Mis puutub neisse toetajatesse, siis nendega vaidlus... (Vahelhüüe K. Tonkman'i, põl poolt. — J. Voiman, stp: No öelge, palju isikumaksust sisse tuleb? Selle rahaga saate ainult kaks kilomeetrit teed ära teha. — K. Tonkman, põl: Kaks kilomeetrit on ka tee.) Härra Tonkman, ehk Teie lubate mind kõnet jätkata. Vaidlused isikumaksu ägedate kaitsjatega on põhimõttelikku laadi, mitte sellepärast, et praktiliselt oleks seda tarvis. Kuid need teoreetilised vaidlused on huvitavad, nad näitavad, kuivõrt iganenud ja nõrgad on need seisukohad, mis isikumaksu kaitsjate poolt ette tuuakse. Öeldakse, et isik peab olema maksustamise aluseks. See on finantsteoreetilisest seisukohast täiesti vildak. Isik ei saa olla maksustamise allikaks, vaid ainult isiku sissetulek, varandus. Isik on maksustamise subjekt, ainult tema sissetulekuid ja varandust võib teoreetiliselt maksustada. Kui isikul sissetulekut ei ole, siis ei allu ta ka maksustamisele.

Seisukoht, et kõik kodanikud peavad isikumaksu kujul teedeparandamise kohustusest osa võtma, ei kannata välja mingisugust arvustust. Toon selleks väikese analoogi. Politseid on tarvis igale kodanikule, niihästi linnas kui maal. Kuid kellelegi ei ole mõttesse tulnud kodanikkudele eri politseimaksu peale panna. Miks peab siis olema isikumaks teede tegemiseks? Politseid on samuti kõigile tarvis kui teidki, kuid meie kõik oleme kaugel sellest, et erilist politseimaksu kodanikkudele peale panna. Praeguseaja riikides on riigi majapidamine nii korraldatud, et kodanik maksab vastavad üldised maksud, need maksud lähevad riigikassasse, seega ühisesse patta, kust riigi eelarve korrast rahuldatakse riigi ja kodanikkude tarbed, muu seas ehitatakse ka teed. Ei ole õige, et iga erilise ülesande jaoks erilisi makse sisse seatakse.

Meie oleme väga kaugel sellest, et pooldada teede korrashoidu naturaalkohustuse alusel.

Kui siin aga sotsialistliku rühma tegelased on sõna võtnud, siis mitte selle poolt, et teede naturaalkohustus Eestis ei kaoks, vaid nad on nõudnud, et valitsus esitaks reaalsed kavad, mis näitavad, kuidas oleks võimalik reaalset naturaalkohustust likvideerida, et ei ehitataks õhulosse ja ei esinetaks demagoogiliste võtetega. Naturaalkohustust tuleb likvideerida samm-sammult, kuid ei tohi asja sellega veel hullemaks teha, et naturaalkohustuse asemele sisse seatakse teedetegemise isikumaks.

Mis puutub naturaalkohustusse, siis tuleb arvestada ka sellega, et see omal ajal, kui maa omandati, oli arvestatud maade omandamise hinnasse. (K. Tonkman, põl: Kust Teie selle motiivi võtate?) See on vana aabitsatõde. Kui Teie oma talu ostsite, oli teede korrashoidu naturaalkohustus taluhinnas arvesse võetud. See on minu arvates elementaarne tõde, kuid jätame selle küsimuse kõrvale.

K. Tonkman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Oinas tähendas muu seas, et talude ostmise korral olevat sinna juurde kalkuleeritud ka naturaalkohustus ja et selle osa võrra olevat talud, nagu mina sellest aru sain, odavamalt saadud.

Mina olen ka talude ostu-müügi küsimust juurelnud, ja kuskil, ei vastavates lepingutes ega vastavates seadustes ei ole ma leidnud jälgegi sellest, et naturaalkohustuse tõttu oleks talu hind odavam olnud. See on härra Oina enese peas välja hautud mõte ja nüüd tahab ta öelda, et see on see õiglane alus, millega naturaalkohustust taluomanikule peale panna.

Ma ei oleks seda härra Oinast iialgi uskunud, et ta niisuguse väitega välja võib tulla, kuna ma teda kui majanduseteadlast olen väga hinnanud. Nüüd annab see aga Teist teise arusaamise. Kuidas võib nii mõelda, et talude hind selle tõttu odavam on! Küll on öeldud, et kõik maksud, mis talu peale tulevad, peab taluperemees vastuvaidlemata korrast maksma.

Kui nüüd oleks naturaalkohustus kui niisugune talukoha hinnast maha kalkuleeritud, siis oleks pidanud lepingutes vastav paragrahv olema, kus oleks öeldud, et kui naturaalkohustus kallimaks läheb, kui lepingus ette nähtud, siis peab selle osa koha osturahast tagasi saama. Seda ei ole aga kuskil öeldud, et naturaalkohustuse tõttu oleks kuskil koha hind odavamaks jäetud, nii et pean veel kord kinnitama, et mul on arusaamata, kuidas võidakse nii vildakute väidetega Riigikogus välja tulla.

Mis puutub teedetegemisse ja isikumaksu küsimusse, siis küsisin ma härra Oinalt vahelhüüdena — näidaku, kuidas peaksime naturaalkohustuse kaotama? Õelge, mispärast taluperemehed ja maapidajad peavad naturaalkohustust kandma. (G. Lorenz, as: Teie tahate väiksele mehele suurema kohustuse peale panna.) Kuidas meie peale paneme? (G. Lorenz, as: Tema maksab samuti 500 marka.) Härra Lorenz, Teie ei ole seadust läbi lugenud. Lugege ennem läbi, siis ma vastan Teile ja Teie kõneleksite siis teisiti.

Kuidas naturaalkohustust kaotada, selle kohta ei ole keegi ühtki moodust esitanud. Ma küsiksin, mispärast peavad maapidajad need olema, kes naturaalkohustust peavad kandma? Kui tahame õiglasel olla, siis peame tingimata sellele mõtlema, et see iganenud viis peab kaduma. (J. Voiman, stp: Isikumaks tuleb kaotada, see on päris selge.) Mitte isikumaks, vaid teedetegemise kohustus, nagu teistes kultuurriikides on kaotatud. Maanteede küsimus on sarnane, mille peale teie raha keelate, aga kõigi teiste asjade peale on Teil raha küll.

A. Oinas (stp) (fakt. märk.): Ma pean tarvilikuks veel paar sõna tähendada oma endise seletuse juurde. Rkl. Tonkman on minu seletusest sootu valesti aru saanud, nagu oleksin ma öelnud, et naturaalkohustus on talude lahutamatu osa ja nagu ei võiks naturaalkohustust taludelt ära võtta. Minu seletuse mõte seisis selles, et kui kinnisvaral on palju kohustusi, siis selle varanduse turuhind on madalam, selle vastu, kui tal on vähem kohustusi, on ka ta turuhind kõrgem. Võtame näiteks linnamajad ja talud, kui nende peal lasub palju igasuguseid kohustusi, siis on selge, et varanduse tulutoovus on väiksem,

seega ka tema turuhind. See on üldine reegel, selle alla paendub ka teedetegemise naturaalkohustus. Siin ei ole tegemist mingisuguse Ameerika ülesleidmisega ja üllatusega, et härra Tonkman peaks minus pettumust tundma, vaid siin on tegemist tõsiasjaga, mille juurde ka härra Tonkman tuleb, kui ta selle üle rahulikumalt järele mõtleb.

Mis puutub veel teedetegemise isikumaksusse ja naturaalkohustusse, siis kui tahate kaotada naturaalkohustuse ja maksma panna isikumaksu, siis ei saa teie kuigi kaugele.

Mina arvan, et põllumeeste kiht maal siiski teadlikum ja haritum on, kui et tal tarvitseks sarnaseid ettepanekuid pooldada.

O. Gustavson (stp) (fakt. märk.): Härra Tonkman on mitu korda püüdnud tõendada, et teiste väited ja „vaktid“ on sarnased, mis püsti ei seisa. Lubage tema oma väidete ja „vaktide“ illustreerimiseks konstateerida järgmist.

Ma tegin eelmisel koosolekul ettepaneku: naturaalkohustus tuleb kaotada mitte 4—5 aasta pärast, vaid juba tuleval aastal. Härra Tonkman rabas selle järgi sõna ja kurjustas: sotsialistid ei tahtvat naturaalkohustusi üldse kaotada.

See on ka „vakt“.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 31 tagasi lükatud.

On tehtud ettepanek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 14.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Abiesimees **M. Martna**.

Sekretär **M. Juhkam**.

Abisekretär **O. Liigand**.

